

مقایسه خودپنداره، تفکر انتقادی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان دختر و پسر دوره دوم متوسطه شهرستان جویبار

مقداد رضی دونچالی^۱

میینا طبری جویباری^۲

سیده فاطمه طالب زاده خوشرودی^۳

چکیده

پژوهش حاضر با هدف مقایسه خود پنداره، تفکر انتقادی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان دختر و پسر دوره دوم متوسطه شهرستان جویبار انجام شد. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش اجرا، توصیفی از نوع علی-مقایسه ای بود. جامعه آماری کلیه دانش آموزان پسر و دختر دوره دوم متوسطه شهرستان جویبار در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ به تعداد ۹۵۰ نفر (۴۷۰ نفر پسر و ۴۸۰ نفر دختر) بودند. حجم نمونه آماری با توجه به جدول کرجسی و مورگان به تعداد ۲۷۴ نفر (۱۳۵ نفر دانش آموزان پسر و ۱۳۹ نفر دانش آموزان دختر) انتخاب شد. با توجه به شرایط مقایسه ای بودن پژوهش بین دانش آموزان دختر و پسر به صورت مساوی تعداد ۲۶۰ نفر (۱۳۰ نفر دختر و ۱۳۰ نفر پسر) به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند که با روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای بر حسب جنسیت انتخاب شدند. ابزار جمع آوری اطلاعات سه پرسشنامه سنجش عملکرد تحصیلی فام و تیلور (۱۹۹۹) و خود پنداره راجز (۱۹۵۷) و پرسشنامه تفکر انتقادی ریکتس (۲۰۰۳) بوده است. در تجزیه و تحلیل داده ها، در بخش آمار توصیفی از ابزارهایی مانند: میانگین، واریانس، انحراف معیار و در بخش آمار استنباطی از آزمون t با استفاده از نرم افزار SPSS.25 استفاده شد. یافته های پژوهش نشان داد ۱- خود پنداره دانش آموزان پسر و دختر دوره دوم متوسطه متفاوت است. ۲- تفکر انتقادی دانش آموزان پسر و دختر دوره دوم متوسطه متفاوت است. ۳- عملکرد تحصیلی دانش آموزان پسر و دختر دوره دوم متوسطه متفاوت است.

واژگان کلیدی: خود پنداره، تفکر انتقادی، عملکرد تحصیلی، دانش آموزان.

۱. استادیار و هیات علمی دانشگاه فرهنگیان استان مازندران. (نویسنده مسئول) meghdadrazi1982@gmail.com

۲. کارشناس ارشد زبان انگلیسی دانشگاه مازندران

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد تکنولوژی آموزشی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران.

مقدمه

مدرسه و سایر نهادهای آموزشی جزو سازمان های تخصصی-حرفه ای هستند که برنامه ریزی های مناسبی برای بکارگیری استعدادها، ایجاد مهارت ها و بالا بردن توان خلاقیت دانش آموزان را فراهم می سازد؛ اما گستره وسیعی از رفتارها و نتایج تحصیلی از جمله عقب ماندگی تحصیلی، انگیزه پیشرفت تحصیلی ضعیف، ترک تحصیل، عملکرد تحصیلی پائین و ارتباط نامناسب با محیط های آموزشی به عنوان خطرهایی که سلامت دانش آموزان را تهدید می کنند، مطرح اند و موجب نگرانی والدین، معلمان و متخصصان تعلیم و تربیت و جامعه می شوند (حیدری و همکاران، ۱۳۹۸). همچنین در طی حدود یک قرن گذشته، عملکرد تحصیلی^۱ یکی از مسائل مهم در روان شناسی و تعلیم و تربیت بوده است عملکرد تحصیلی در نظام های آموزشی، یادگیری و پیشرفت تحصیلی به عنوان مهمترین شاخص توفیق فعالیت های علمی و آموزشی محسوب می شود و بررسی عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان از اهمیت خاصی نزد پژوهشگران علوم تربیتی و روانشناسی برخوردار است (وشنی و همکاران، ۱۳۹۸). در هر فرهنگ و جامعه ای عملکرد تحصیلی بیانگر میزان موفقیت نظام آموزشی در جهت هدف گزینی و توجه نسبت به برطرف سازی نیازها و ملزومات فردی است. می توان گفت که زمانی یک نظام آموزش عالی از کارآمدی خوبی برخوردار است که فراگیران، در دوره های متعدد به مراتب از عملکرد تحصیلی بالاتری بهره مند باشند (تمنایی فر و همکاران، ۱۳۹۸). با مرور نتایج پژوهش های مرتبط با عملکرد تحصیلی، می توان متغیرهای فراوانی را یافت که بر عملکرد تحصیلی تأثیرگذارند. در بین این متغیرها تفکر انتقادی (کریمی و همکاران، ۱۳۹۹؛ اسلامی و همکاران، ۱۳۹۵؛ عبدالملکی و همکاران، ۱۳۹۴) از جمله متغیرهای تأثیرگذار بر عملکرد تحصیلی می باشند که در این پژوهش، به آنها پرداخته شد.

تفکر انتقادی به معنای کنونی چندان در گذشته رایج نبوده اما آموزش فنون و مهارت های تفکر انتقادی از جمله بحث و مناظره ها، استدلال استقرایی و قیاسی و دیگر اعمال منطقی جهت تربیت فراگیران با استعدادهای فکری قوی و متناسب با حرفه ی انتخابی و موقعیت اجتماعی شان الزاما ضروری تشخیص داده می شد. تفکر انتقادی به معنای رسیدن به قضاوت های مستدل است، به عبارت دیگر فرایندی است که منتج به قضاوت و تصمیم گیری در مورد عقاید، اعمال و موضوعات می گردد و فرد را قادر می سازد که جنبه های مختلف یک پدیده یا مساله یا چند پدیده را در نظر بگیرد و مبتنی بر دلایل معتبر، در مورد آنها قضاوت نماید (زرگوش و همکاران، ۱۳۹۹). در واقع تفکر انتقادی یکی از مهمترین اصول آموزش در هر کشور است و هر کشوری برای رسیدن به رشد و شکوفایی نیاز به افرادی دارد که دارای تفکر انتقادی بالایی باشند. تفکر انتقادی به عنوان یک فرایند شناختی اساسی برای رشد و بهره مندی از دانش در نظر گرفته می شود و این نوع از تفکر برای پیشرفت و حل مسأله قابل استفاده است (گال^۲ و همکاران، ۲۰۱۰؛ به نقل از وشنی و همکاران، ۱۳۹۸). تفکر انتقادی به عنوان مجموعه ای از فرایندها و روش هایی که در آن فرد از داده ها و شواهد برای تصمیم گیری منطقی استفاده می کند اطلاق می شود که این فرایند در زمینه علمی شامل تفسیر داده ها، نتیجه گیری دقیق از داده ها، مقایسه و ارزیابی مدل ها و داده ها، ارزیابی روش ها و تصمیم گیری است (والش^۳ و همکاران، ۲۰۱۹). تفکر انتقادی را می توان تلاش و چرخش ذهنی آگاهانه برای دریافت آگاهی و معرفت قابل اعتماد در جهان متکثر امروزی دانست (کوهن^۴، ۲۰۱۸). تفکر انتقادی به عنوان یکی از مهمترین برون دادهای نظام آموزشی، یکی از مهارت های با ارزش زندگی است که در زمینه های مختلف تحصیلی، شغلی و اجتماعی می تواند به افراد کمک کند (هوزبی^۵ و همکاران، ۲۰۱۹).

عامل دیگری که می تواند بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان تاثیر داشته باشد خودپنداره^۶ می باشد. خود پنداره ای از کارکرد لازم و مفید برخوردار خواهد بود که داده های حاصل از تجربه را کسب کند و به عبارتی منطبق بر واقعیت باشد. به عنوان مثال اگر فرد

1. Academic performance

2. Gul

3. Walsh

4. Kuhn

5. Husbye

6. Self-concept

تصور کند که دانش آموز خوبی هست اما در بسیاری از امتحانات موفق نباشد، به معنای آن است که خود پنداره ما مبتنی بر واقعیت نیست و شاید ما در حال خودفریبی باشیم (مک گراو^۱، ترجمه صفاری نیا و شیخی، ۱۳۹۵). بی شک، محروم بودن از خودپنداره مثبت، زیربنای نداشتن احساس حرمت نفس و امنیت روانی و در نتیجه نداشتن اعتماد به نفس است. مسئله اعتماد به نفس و امنیت روانی نقش به سزایی در سلامت روان افراد دارد (مرادی و همکاران، ۱۳۹۷). نتایج پژوهش اسلامی نژاد و همکاران (۱۳۹۹) نشان داد که بین عملکرد تحصیلی و خودپنداره دانش آموزان تفاوت وجود دارد و همچنین نتایج پژوهش های خدابخشی و جلالی (۱۴۰۰)، جول^۲ و همکاران (۲۰۲۰) نشان دادند که تفکر انتقادی در دانش آموزان متفاوت بوده ولی در خودپنداره دانش آموزان تفاوتی وجود ندارد همچنین واحدی و همکاران (۱۳۹۴) نیز در مقایسه تفکر انتقادی یادگیرندگان دختر و پسر به این نتیجه رسیدند که یادگیرندگان دختر از تفکر انتقادی بالاتری نسبت به پسران برخوردارند و همچنین خودپنداره تحصیلی و عملکرد تحصیلی، با نوع عواملی که فرد به موفقیت های خود نسبت می دهد، وابسته است؛ یعنی دانش آموزی که خود را موفق می داند موفق تر است و برعکس، دانش آموزی که خود را ناتوان می بیند، ناموفق تر است.

با توجه به مطالب فوق، و روش مقایسه ای پژوهش و همچنین با عنایت به اینکه عملکرد تحصیلی یکی از ملاک های کارایی نظام آموزشی است، کشف و بررسی متغیرهای تأثیر گذار بر عملکرد تحصیلی به شناخت بهتر و پیش بینی متغیرهای موثر در مدرسه می انجامد و بررسی سهم هریک از متغیرهای تفکر انتقادی، خودپنداره در عملکرد تحصیلی از لحاظ کاربردی و نظری اهمیت زیادی دارد. نتایج آنی این پژوهش می تواند منجر به افزایش دانش در / این زمینه برای دست اندرکاران، مدیران و برنامه ریزان آموزشی شود. نتایج حاصل از این تحقیق نشان خواهد داد که هریک از این سازه ها چه میزان از عملکرد تحصیلی را تبیین می نمایند و سعی بر این خواهد بود که گروه های دختر و پسر نیز از نظر سازه های تحقیق با هم مورد مقایسه قرار گیرند. از طرفی بیشتر پژوهش ها در مورد عملکرد تحصیلی و تفکر انتقادی و خودپنداره دانش آموزان به صورت همبستگی و رابطه ی بین متغیرها انجام گرفته است و درخصوص توانایی ها و مقایسه آنها در بین دانش آموزان دوره دوم متوسطه، با وجود اختصاص سهم قابل توجهی از بودجه آموزش و پرورش، کمتر کار شده است؛ به همین منظور محقق درصدد پاسخ به این سوال می باشد که آیا بین خودپنداره، تفکر انتقادی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان دختر و پسر دوره دوم متوسطه شهرستان جویبار تفاوت وجود دارد؟

روش

این پژوهش با مقایسه خودپنداره، تفکر انتقادی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان دختر و پسر دوره دوم متوسطه شهرستان جویبار، از نظر هدف کاربردی و از نظر روش اجرا، توصیفی از نوع علی -مقایسه ای می باشد. جامعه آماری پژوهش کلیه دانش آموزان پسر و دختر دوره دوم متوسطه شهرستان جویبار در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ به تعداد ۹۵۰ نفر (۴۷۰ نفر پسر و ۴۸۰ نفر دختر) می باشد. حجم نمونه آماری با توجه به جدول کرجسی و مورگان به تعداد ۲۷۴ نفر (۱۳۵ نفر دانش آموزان پسر و ۱۳۹ نفر دانش آموزان دختر) شهرستان جویبار می باشد. با توجه به شرایط مقایسه ای بودن پژوهش بین دانش آموزان دختر و پسر به صورت مساوی تعداد ۲۶۰ نفر (۱۳۰ نفر دختر و ۱۳۰ نفر پسر) به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. در این پژوهش از روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای بر حسب جنسیت استفاده شد. بعد از توجیه پژوهش توسط محقق و تمایل پاسخ دهندگان جهت شرکت در روند مطالعه و بعد از هماهنگی های لازم، پرسشنامه های عملکرد تحصیلی فام و تیلور (۱۹۹۹)، خودپنداره راجرز (۱۹۵۷) و تفکر انتقادی ریکتس (۲۰۰۳) بین نمونه پژوهش توزیع و اجرا شد. پرسشنامه های تکمیل شده توسط محقق جمع آوری شد و داده ها در دو قسمت آمار توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند، برای تجزیه و تحلیل داده ها، از دو روش آماری توصیفی و استنباطی استفاده شد. در آمار توصیفی از ابزارهایی شامل: میانگین، واریانس، انحراف معیار و در آمار استنباطی از آزمون t با استفاده از نرم افزار SPSS.25 استفاده شد.

¹. MacGraw

². Julie

ابزار پژوهش در این مطالعه پرسشنامه زیر می باشد:

۱- پرسشنامه سنجش عملکرد تحصیلی فام و تیلور^۱ (۱۹۹۹)

پرسشنامه سنجش عملکرد تحصیلی دانش آموزان اکتباسی از پژوهش های فام و تیلور است که در سال ۱۹۹۹ طراحی شده است و در حوزه عملکرد تحصیلی برای جامعه ایران در پژوهش قلتاش و همکاران (۱۳۸۹) روایی محتوایی پرسشنامه توسط اساتید اعتباریابی و تایید شد و پایایی پرسشنامه با آلفای کرونباخ ۰/۸۴ بدست آمد. آزمون عملکرد تحصیلی قادر است با ۴۸ سوال، ۵ حوزه مربوط به عملکرد تحصیلی (خودکارآمدی): سوالات ۳۶-۳۵-۳۴-۳۳-۳۲-۳۱-۳۰-۲۹، تاثیرات هیجانی: ۱۹-۱۸-۱۷-۱۶-۱۵-۱۴-۱۳-۱۲، برنامه ریزی: ۴۸-۴۶-۴۵-۴۴-۴۳-۴۰-۱۱-۱۰-۹-۸-۴-۳-۲-۱، فقدان کنترل پیامد: ۳۸-۳۷-۷-۶-۵، انگیزش: ۴۷-۴۶-۴۱-۳۹-۲۸-۲۷-۲۶-۲۵-۲۴-۲۳-۲۲-۲۱-۲۰) را اندازه گیری نماید. نمره گذاری پرسشنامه براساس طیف لیکرت ۵درجه ای می باشد. حداقل امتیاز ممکن ۴۸ و حداکثر ۲۴۰ خواهد بود.

۲- پرسشنامه خودپنداره راجرز (۱۹۵۷)

این پرسشنامه در سال ۱۹۳۸ تا ۱۹۵۷ توسط کارل راجرز به منظور سنجش میزان خود پنداری افراد تهیه شده که شامل دو فرم جداگانه «الف» و «ب» است، فرم «الف» خویشتن پنداره پایه یعنی آن گونه که فرد خودش را می بیند و تصویری که در حال حاضر از خودش دارد را می سنجد، فرم «ب» خود پنداره ایده آل یا آرمانی را مورد سنجش قرار می دهد. یعنی آن گونه که فرد آرزو دارد باشد. در هر فرم ۲۵ صفت قطبی (مثبت و منفی) قرار داده شده است. آزمودنی ابتدا باید به فرم الف و سپس ب پاسخ دهد. فرم الف را با توجه به تصویری که از خصوصیات و صفات خود دارد، تکمیل می کند و فرم ب باید بر اساس آرزوها و ایده آل هایش تکمیل شود. طرز تکمیل سوالات به این شکل است که در برابر هر صفت متضادش هم نوشته شده، آزمودنی باید خود را با توجه به آن دو صفت ارزیابی کند و به خودش نمره ای بین ۱ تا ۷ دهد. این پرسشنامه توسط آقایان محمود نودرگاه (۱۳۷۳) و مهدی محمد کاجی (۱۳۷۲) به عنوان پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته مشاوره مورد پژوهش قرار گرفته است. این پژوهشگران پرسشنامه را در مورد گروه های نمونه ۵۰۰ نفر از دانشجویان دختر و پسر کرج تهران و قوچان و ۵۷۰ نفر از دانش آموزان پسر و دختر دبیرستانی تهران اجرا و نتایج زیر را به دست آوردند. ضریب اعتبار آزمون با استفاده از روش دو نیمه کردن برآورد و معادل ۰/۸۰ گزارش شده است (محمد کاجی ۱۳۷۲) و نیز همسانی درونی آزمون با استفاده از محاسبه همبستگی هر سوال با کل آزمون سنجیده و مورد تایید قرار گرفته است. نمره گذاری این آزمون به این طریق است که نمره هر فرد را برای هر سوال از تفاضل یکایک صفات فرم الف و ب آن فرد به دست می آوریم به این صورت: $X_1 - X_2 =$ نمره فرد برای یک سوال (صفت)، که در این فرمول X_1 نمره فرد در فرم الف، X_2 نمره فرد در فرم ب، با توجه به اینکه ۲۵ سوال داریم این را به توان ۲ رسانده بعد با هم جمع می کنیم، سپس جذرش را می گیریم تا نمره فرد در تست به دست آید.

۳- پرسشنامه تفکر انتقادی ریکتس (۲۰۰۳)

فرم اصلی این آزمون تفکر انتقادی توسط ریکتس (۲۰۰۳) ساخته شده است. این مقیاس دارای ۳۳ سؤال و شامل ۳ زیرمقیاس خلاقیت (سوالات ۱ تا ۱۱)، مقیاس بالندگی (۱۲ تا ۲۰)، مقیاس تعهد (۲۱ تا ۳۳) می باشد. که آزمودنی براساس مقیاس ۵ گزینه ای ۱ = کاملاً مخالف، ۲ = مخالف، ۳ = نامشخص، ۴ = موافق، ۵ = کاملاً موافق به آن پاسخ می گوید. حداقل امتیاز ممکن ۳۳ و حداکثر ۱۶۵ خواهد بود. بیابانگرد (۱۳۸۷) برای بدست آوردن روایی در تحقیق خود ضرایب همبستگی بین نمره های آزمودنی ها در دو نوبت یعنی آزمون و آزمون مجدد برای کل آزمودنی ها، آزمودنی های دختر و آزمودنی های پسر به ترتیب $(r=0/77)$ ، $(r=0/88)$ و $(r=0/67)$ می باشد که رضایت بخش است. که در نتیجه از روایی خوبی برخوردار است. پایایی این پرسشنامه توسط ایزدی فرد و سپاسی آشتیانی (۱۳۸۹) به وسیله ضریب آلفای کرونباخ برای کل نمونه ۰/۹۴ و برای آزمودنی های دختر ۰/۹۵ و برای آزمودنی های پسر ۰/۹۲ گزارش شده است.

¹. Fam & Taylor

یافته ها

جدول ۱: بررسی نرمال بودن توزیع نمرات متغیرها

متغیرها	مقدار آماره	مقدار احتمال
خود پنداره	۰.۱۵۴	۰.۲۰۱
تفکر انتقادی	۰.۱۴۱	۰.۲۰۵
عملکرد تحصیلی	۰.۱۷۱	۰.۲۰۰

جهت بررسی نرمال بودن داده‌ها طبق جدول فوق مشخص می شود توزیع نمرات متغیرهای مذکور، دارای توزیع نرمال می باشد. زیرا مقدار احتمال آنها بیش از سطح معنی داری ۰/۰۵ بدست آمده است. براین اساس، با توجه به فرضیه‌های پژوهش از آزمون t استفاده می‌شود.

بررسی فرضیه اول: بین خودپنداره دانش آموزان دختر و پسر دوره دوم متوسطه شهرستان جویبار تفاوت وجود دارد.

جدول ۲: بررسی وضعیت توزیع متغیرهای تحقیق

متغیر	نوع مدرسه	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین
خود پنداره دانش آموزان	مدارس پسرانه	۲۲۵.۲۶۰	۴۴.۸۰	۳.۲۶
	مدارس دخترانه	۲۲۹.۶۵	۳۹.۶۲	۲.۸۹

جدول ۳: آزمون t تفاوت خود پنداره دانش آموزان مدارس پسرانه و دخترانه

خود پنداره دانش آموزان						
فاصله اطمینان ۹۵ درصدی اختلاف	اختلاف میانگین	سطح معنی داری	درجه آزادی	t ثابت	آماره t	حد بالا
						حد پایین
۱۲.۵۲	۱۴.۹۹	۰.۰۰۰	۲۶۰	۱.۹۶	۱۱.۹۱	۱۷.۴۶

بر اساس نتایج آزمون t از آنجایی که سطح معنی داری آزمون کمتر از ۰.۰۵ می‌باشد، لذا فرضیه اول تحقیق تایید می‌شود. با توجه به مقدار ثابت عدد t که باید بالای ۱.۹۶ باشد، عدد t بدست آمده حاصل از سنجش متغیرها، ۱۱.۹۱ می‌باشد که بزرگتر از عدد ثابت t است و معنی دار است. لذا در این بخش از آزمون نیز می‌توان با اطمینان ۹۵ درصد ادعا کرد که خود پنداره دانش آموزان مدارس پسرانه و دخترانه متفاوت است.

فرضیه دوم: بین تفکر انتقادی دانش آموزان دختر و پسر دوره دوم متوسطه شهرستان جویبار تفاوت وجود دارد.

جدول ۴: بررسی وضعیت توزیع متغیرهای تحقیق

متغیر	نوع مدرسه	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین
تفکر انتقادی دانش آموزان	مدارس پسرانه	۱۰۵.۰۷	۲۱.۸۵	۱.۵۹
	مدارس دخترانه	۱۰۵.۲۵	۲۰.۲۰	۱.۴۷

جدول ۵: آزمون t تفاوت تفکر انتقادی دانش آموزان مدارس پسرانه و دخترانه

خود تفکر انتقادی دانش آموزان						
فاصله اطمینان ۹۵ درصدی اختلاف	اختلاف میانگین	سطح معنی داری	درجه آزادی	t ثابت	آماره t	حد بالا
						حد پایین
۱۰.۴۵	۱۲.۳۷	۰.۰۰۰	۲۶۰	۱.۹۶	۱۵.۰۷	۱۴.۲۸

بر اساس نتایج آزمون t از آنجایی که سطح معنی داری آزمون کمتر از ۰.۰۵ می‌باشد، لذا فرضیه دوم تحقیق تایید می‌شود. با توجه به مقدار ثابت عدد t که باید بالای ۱.۹۶ باشد، عدد t بدست آمده حاصل از سنجش متغیرها، ۱۵.۰۷ می‌باشد که بزرگتر از عدد ثابت t است و معنی دار است. لذا در این بخش از آزمون نیز می‌توان با اطمینان ۹۵ درصد ادعا کرد که تفکر انتقادی دانش آموزان مدارس پسرانه و دخترانه متفاوت است.

فرضیه سوم: بین عملکرد تحصیلی دانش آموزان دختر و پسر دوره دوم متوسطه شهرستان جویبار تفاوت وجود دارد.

جدول ۶: بررسی وضعیت توزیع متغیرهای تحقیق

متغیر	نوع مدرسه	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار میانگین
عملکرد تحصیلی	مدارس پسرانه	۱۵۴.۶۸	۲۵.۳۳	۱.۸۴
	مدارس دخترانه	۱۵۷.۲۱	۲۷.۱۹	۱.۹۸

جدول ۷: آزمون t تفاوت عملکرد تحصیلی دانش آموزان مدارس پسرانه و دخترانه

عملکرد تحصیلی دانش آموزان						
فاصله اطمینان ۹۵ درصدی اختلاف	اختلاف میانگین	سطح معنی داری	درجه آزادی	t ثابت	آماره t	حد پایین
						حد بالا
	۱۸.۴۱	۰.۰۰۰	۲۶۰	۱.۹۶	۳۲.۷۸	۱۷.۳۱

بر اساس نتایج آزمون t از آنجایی که سطح معنی داری آزمون کمتر از ۰.۰۵ می باشد، لذا فرضیه سوم تحقیق تایید می شود. با توجه به مقدار ثابت عدد t که باید بالای ۱.۹۶ باشد، عدد t بدست آمده حاصل از سنجش متغیرها، ۳۲.۷۸ می باشد که بزرگتر از عدد ثابت t است و معنی دار است. لذا در این بخش از آزمون نیز می توان با اطمینان ۹۵ درصد ادعا کرد که عملکرد تحصیلی دانش آموزان مدارس پسرانه و دخترانه متفاوت است.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف مقایسه خود پنداره، تفکر انتقادی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان دختر و پسر دوره دوم متوسطه شهرستان جویبار انجام شد. مطابق با نتایج حاصل از این مطالعه، فرضیه فرعی اول نشان داد که خود پنداره دانش آموزان پسر و دختر دوره دوم متوسطه شهرستان جویبار متفاوت است. این نتیجه با نتایج سایر پژوهشگران خدابخشی و جلالی (۱۴۰۰)، زرکی و همکاران (۱۳۹۹)، قبادیان (۱۳۹۹)، اسلامی نژاد و همکاران (۱۳۹۹)، متقی (۱۳۹۹)، عبادی و همکاران (۱۳۹۴)، مومن زاده و یوسفی (۱۳۹۴)، پرینیلی^۱ و همکاران (۲۰۲۲) نیز همسو می باشد. با تلفیق این نتیجه با نتایج سایر پژوهشگران این طور استنباط می شود که خود پنداره دانش آموزان پسر و دختر دوره دوم متوسطه شهرستان جویبار تفاوت است و می توان این نتیجه را به جامعه آماری تعمیم داد. در تبیین فرضیه پژوهش می توان گفت که یکی از اهداف و وظایف مهم آموزش و پرورش ایجاد زمینه برای رشد همه جانبه فرد و تربیت انسان های سالم، کارآمد و مسئول برای ایفای نقش در زندگی فردی و اجتماعی است. از آنجایی که دانش آموزان به عنوان رکن اساسی نظام آموزشی کشور، در دستیابی به اهداف نظام آموزشی نقش و جایگاه ویژه ای دارند، توجه به این قشر از جامعه از لحاظ آموزشی و تربیتی، باروری و شکوفایی هر چه بیشتر نظام آموزشی و تربیتی جامعه را موجب می گردد. با این وجود از کل دانش آموزانی که وارد سیستم آموزش و پرورش می شوند، تعداد کمی از آنها می توانند استعدادهای خود را شکوفا کنند و در این عرصه موفق گردند و به اصطلاح عملکرد تحصیلی خوبی از خود نشان دهند. یکی از عوامل بسیار مهم و اثرگذار در عملکرد تحصیلی دانش آموزان عوامل روان شناختی آنان است، و از جمله ویژگی های روان شناختی مهمی که عملکرد تحصیلی راتحت تأثیر قرار می دهد، خودپنداره است. خودپنداره به عنوان شیوه ای است که افراد دنیای درونی خودشان را سازماندهی و تفسیر می کنند، و به عنوان کلیت پیچیده، سازمان یافته و سیستم پویا از باورهای آموخته شده، نگرش ها و عقاید است که در هر شخص آن حقیقت مربوط به وجود خودش را حفظ می کند (نگوان، بگانا، دینکا، ۲۰۱۱). دانش آموزانی که در دوران تحصیل دچار ضعف و شکست می شوند، در اثر تکرار شکست، باوری کاذب و محدود کننده می یابند که تداوم و تعمیم آن باعث ثبت خودانگاره منفی و بازدارنده و ممانعت در برابر ابراز توانایی ها و تحکیم احساس ضعف بیشتر در مراحل بعدی می شود؛ تصور مردود

^۱. Perinelli

^۲. Negovan, Bagana, & Dinca.

شدن، احتمال مردود شدن در عمل، عدم تلاش برای حل مشکلات و جبران ضعف ها و بروز ضعف تحصیلی را افزایش داده و بتدریج جزو شخصیت وی می گردد. فرضیه فرعی دوم نشان داد که تفکر انتقادی دانش آموزان پسر و دختر دوره دوم متوسطه شهرستان جویبار متفاوت است. این نتیجه با نتایج سایر پژوهشگران خدابخشی و جلالی (۱۴۰۰)، قبادیان (۱۳۹۹)، متقی (۱۳۹۹)، خندانی و همکاران (۱۳۹۴)، ایزدی و میرزاخانی (۱۳۹۵)، وان بین^۱ و همکاران (۲۰۲۱) و جولی و همکاران (۲۰۲۰) نیز همسو می باشد. با تلفیق این نتیجه با نتایج سایر پژوهشگران این طور استنباط می شود که تفکر انتقادی دانش آموزان پسر و دختر دوره دوم متوسطه شهرستان جویبار متفاوت است و می توان این نتیجه را به جامعه آماری تعمیم داد. در تبیین فرضیه می توان گفت که تفکر انتقادی به عنوان ابزار یادگیری، دانشجویان و دانش آموزان را با هنر استدلال و منطق آشنا می سازد و آمادگی آنها را برای موقعیت های پویای خارج از کلاس افزایش می دهند و شایستگی لازم برای بهتر زیستن و بهتر درک کردن را هم در اختیار آنان قرار می دهند. این مهارت دربردارنده مهارت های شناختی (تحلیل، ارزشیابی، استنباط، استدلال قیاسی و استقرایی) است. تفکر انتقادی باعث توسعه توانایی پژوهش، حل مسئله، تصمیم گیری، بهره بردن از دیدگاه های مختلف و یادگیری مادام العمر در دانش آموزان می گردد. مجموع این قابلیت ها باعث می شود تا دانش آموزان قادر به حل مشکلات علمی و عملی باشند. نکته دیگر اینکه دانش آموزانی که در دوران تحصیل دچار ضعف و شکست می شوند، در اثر تکرار شکست، باوری کاذب و محدود کننده می یابند که تداوم و تعمیم آن باعث ثبت خودانگاره منفی و بازدارنده و ممانعت در برابر ابراز توانایی ها و تحکیم احساس ضعف بیشتر در مراحل بعدی می شود؛ تصور مردود شدن، احتمال مردود شدن در عمل، عدم تلاش برای حل مشکلات و جبران ضعف ها و بروز ضعف تحصیلی را افزایش داده و بتدریج جزو شخصیت وی می گردد و در این مرحله اهمیت و ضرورت آموزش تفکر انتقادی آشکار می شود و یکی از هدف هایی که به نظر می رسد آموزش و پرورش باید بدان بپردازد، پرورش توانایی تفکر دانش آموزان است. لازم است که برنامه های درسی در آموزش و پرورش، پرورش دهنده ی مهارت های تفکر انتقادی باشند. فرضیه فرعی سوم نشان داد که عملکرد تحصیلی دانش آموزان پسر و دختر دوره دوم متوسطه شهرستان جویبار متفاوت است. این نتیجه با نتایج سایر پژوهشگران زرکی و همکاران (۱۳۹۹)، اسلامی نژاد و همکاران (۱۳۹۹)، پرینیلی و همکاران (۲۰۲۲)، علی احمد و همکاران (۲۰۲۲) و جولی و همکاران (۲۰۲۰) نیز همسو می باشد. با تلفیق این نتیجه با نتایج سایر پژوهشگران این طور استنباط می شود که عملکرد تحصیلی دانش آموزان پسر و دختر دوره دوم متوسطه شهرستان جویبار متفاوت است و می توان این نتیجه را به جامعه آماری تعمیم داد. در تبیین نتیجه فرضیه پژوهش می توان گفت عملکرد تحصیلی به عنوان مهم ترین متغیر آموزشی و علمی و انگیزه پیشرفت به عنوان نماد کارکرد روانی تحصیلی در نظر گرفته می شود. بنابراین محیط های یادگیری مبتنی بر فناوری های اطلاعاتی و ارتباطی نوین بستر بسیار مناسبی برای عملکرد تحصیلی و انگیزش پیشرفت هستند. در واقع عملکرد تحصیلی یادگیرندگان یکی از مهم ترین ملاک های ارزیابی عملکرد معلمان محسوب می شود. برای دانش آموزان نیز معدل تحصیلی معرف توانایی های علمی آن ها برای ورود به دنیای کار و اشتغال و مقاطع تحصیلی بالاتر است؛ بنابراین نظریه پردازان تربیتی بسیاری از پژوهش های خود را بر شناخت عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی تمرکز کرده اند (درتاج و همکاران، ۱۳۹۳). از آن جهت که عملکرد تحصیلی دانش آموزان یکی از مهمترین و عینی ترین معیارها برای بررسی و ارزیابی کارایی و اثربخشی نظام های آموزش و پرورش است، تمامی کوشش ها و تلاش های این نظام در جهت جامعه عمل پوشاندن بدین امر تلقی می شود و از اهمیت خاصی برخوردار می باشد (نظری و همکاران، ۱۴۰۰). به همین منظور این نکته باید مورد توجه مشاوران و مربیان و دست اندرکاران نظام آموزشی قرار گیرد. در نهایت با مطالعه مبانی نظری و پیشینه و سوابق پژوهش های داخلی و خارجی و همچنین نتایج فرضیه های پژوهش که نشان داد خود پنداره، تفکر انتقادی، عملکرد تحصیلی دانش آموزان پسر و دختر دوره دوم متوسطه متفاوت است. لذا با توجه به نتیجه فرضیه پژوهش برنامه های آموزش و پرورش باید به گونه ای سازماندهی شوند که به جای ذخیره سازی اطلاعات و حقایق علمی، دانش آموزان را درگیر مسئله و حل آن نماید و از طریق خودپنداره، گرایش به تفکر انتقادی را به آنها منتقل نمایند. در نهایت به مسئولان و برنامه ریزان نظام آموزش و پرورش توصیه می شود که تفکر انتقادی آنان را بهبود بخشند، چرا که موجبات

¹. van Peppen

ارتقای موفقیت تحصیلی دانش آموزان را که در آینده نیروهای مدیر و تصمیم گیر جامعه خواهند بود، فراهم می آورد. پژوهش حاضر به واسطه استفاده از ابزار خودگزارشی و نیز اجرا در جامعه آماری دانش آموزان پسر و دختر دوره دوم متوسطه شهرستان جویبار در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱، با محدودیت هایی برای تعمیم یافته ها به سایر جوامع روبرو است.

منابع

- اسلامی نژاد، طاهره و سعید، نسیم و طاهر نژاد، زهرا. (۱۳۹۹). مقایسه عملکرد تحصیلی، خودپنداره و خودکارآمدی تحصیلی در دانش آموزان با وبدون آموزش چرتکه، چهارمین همایش ملی روانشناسی دانشگاه پیام نور، رشت.
- اسلامی، اسماعیل، عباسی، عنایت، و بیژنی، مسعود. (۱۳۹۵). سازوکارهای توسعه ی مهارت های تفکر انتقادی دانشجویان در نظام آموزش عالی. مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، ۱۲ (۲)، ۱۹۶ - ۱۸۳.
- ایزدی، مهشید؛ میرزاخانی، رامین (۱۳۹۵). مقایسه میزان تفکر انتقادی دانش آموزان دوره ابتدایی و دوره دوم متوسطه شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد. غیر دولتی - دانشگاه آزاد اسلامی - دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی - دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
- تمنایی فر، محمدرضا، رضایی، حسین، حدادی، ستاره. (۱۳۹۸). پیش بینی عملکرد تحصیلی بر اساس سازگاری (آموزشی، عاطفی و اجتماعی) و صفات شخصیت در دانشجویان. مجله دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد، ۶۲ (۴.۱)، ۳۷۴-۳۸۷.
- حیدرئی، علیرضا؛ عسگری، پرویز؛ ساعدی، سارا و مشاک، رویا (۱۳۹۸). رابطه انگیزش تحصیلی و انگیزه پیشرفت با محیط آموزشی دانشجویان دختر. فصلنامه علمی-پژوهشی زن و فرهنگ، ۶ (۲۴)، ۱۰۷-۹۵.
- خدابخشی، فاطمه و جلالی، سیداحمد. (۱۳۹۹). مقایسه تفکر انتقادی و خودپنداره در دانش آموزان، ششمین همایش بین المللی روان شناسی مدرسه، تهران.
- خدانی، عباسعلی و رنج دوست، شهرام و شالچی، بهزاد. (۱۳۹۶). بررسی مقایسه ای تفکر انتقادی دانش آموزان مدارس تیزهوشان، دولتی و غیر دولتی، سومین کنفرانس بین المللی روانشناسی جامعه شناسی علوم تربیتی و مطالعات اجتماعی، شیراز.
- درتاج، فریبرز. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر شبیه سازی ذهنی فرآیند و برآیند در بهبود عملکرد تحصیلی دانشجویان (ساخت و هنجاریابی آزمون عملکرد تحصیلی). پایان نامه دکترا چاپ نشده. تهران: دانشگاه علامه.
- زرکی کامران، شریفی نستر، ثابت مهرداد. (۱۳۹۹). مقایسه اختلالات هیجانی-رفتاری، خودپنداره و پیشرفت تحصیلی در فرزندان والدین وابسته و غیر وابسته به مواد. فصلنامه علمی اعتیادپژوهی، ۱۴ (۵۸): ۷۲-۵۱.
- زرگوش، شکوفه؛ قیصر بیگی، زهرا؛ زرگوش، فاطمه (۱۳۹۹). بررسی تفکر انتقادی در دانش آموزان. فصلنامه دستاوردهای نوین در مطالعات علوم انسانی، ۳ (۱)، ۲۵-۱۷.
- صفاری نیا، مجید؛ شیخی، زینب (۱۳۹۵). بررسی و مقایسه ی خودپنداره در رؤیا و خود واقعی در سبک های هویتی دانش آموزان. پژوهش های روان شناسی اجتماعی، ۶ (۲۳): ۹۲-۷۷.
- عبدالملکی، سالار، مصرآبادی، جواد، و فرید، ابوالفضل. (۱۳۹۴). فراتحلیل رابطه تفکر انتقادی با شاخص های پیشرفت تحصیلی. فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی، ۱ (۳۴)، ۶۲-۴۳.
- قبادیان (۱۳۹۹) در پژوهشی تحت عنوان مقایسه گرایش به تفکر انتقادی و خودکارآمدی تحصیلی در دانشجویان دانشگاه فرهنگیان خرم آباد. فصلنامه آموزش پژوهی. ۶ (۳۶)، ۲۵-۲۲.
- کریمی، حمید؛ زارعی، رها؛ ولی زاده، ناصر. (۱۳۹۹). تأثیر سواد اطلاعاتی، خودراهبری در یادگیری، تفکر انتقادی و خودکارآمدی تحصیلی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان کشاورزی. فصل نامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، ۱ (۵۲)، ۱۳۷-۱۱۸.

مرادی شورکایی، امید؛ رسولی ساروی، ثمانه. (۱۳۹۷). اثر بخشی آموزش تفکر انتقادی بر خودپنداره و خود تنظیمی و خودکارآمدی دانش آموزان دوره اول متوسطه شهرستان چالوس. پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته روانشناسی گرایش تربیتی. موسسه آموزش عالی غیر دولتی ادیب مازندران.

نظری، مریم؛ منظری توکلی، حمدالله؛ سلطانی، امان الله و رضوی نعمت اللهی، ویدا سادات. (۱۴۰۰). رابطه ی ساختاری عملکرد تحصیلی و انگیزش تحصیلی با یادگیری خودراهبر به منظور ارائه ی مدل مناسب. مجله مطالعات روانشناسی تربیتی، ۱۸(۴۴)، ۱۳۴-۱۲۳.

Ali Ahmed.E , Rezaul Karim.M , Banerjee.M , Sen.S , Chatterjee.P , and Gurudas Mandal.(2022).A Comparative Study on Academic Achievement of Mathematics and English with Other Subjects of Secondary Level in BTR of Assam, India, Using Mahalanobis Distance. *Education Research International. Volume 2022, Article ID 3669065, 10 pages.*

Husbye, N. E., Rust, J., Buchholz, B. A., Powell, C. W., & Vander Zanden, S. (2019). Critical Thinking, Critical Doing: Instructional Routines for Critical, Embodied Thinking in Preservice Literacy Education Coursework. In Handbook of Research on Critical Thinking Strategies in Pre-Service Learning Environments (pp. 319- 340). IGI Global.

Julie A. Holloway DDS, MS, David C. Johnsen DDS, MS, John Syrbu DDS (2020). Student performance comparisons for a critical thinking skill set (technology decision-making) for classroom and remote (Zoom) facilitation journal of dental education.. *First published: 29 September 2020.* [https:// doi.org/ 10.1002/jdd.12443.](https://doi.org/10.1002/jdd.12443)

Kuhn, D. (2018). A role for reasoning in a dialogic approach to critical thinking. *Topoi*, 37(1), 121-128.

Negovan, V., Bagana, E., & Dinca, S. (2011). *Gender, age and academic standards of school differences in adolescents self-acceptance*, 12, 40-48.

Perinelli.E, Pisanu.F, Checchi.D, Francesca Scalas.L, Fraccaroli.F.(2022). Academic self-concept change in junior high school students and relationships with academic achievement. *Contemporary Educational Psychology* 69 (2022) 102071.

van Peppen, L.M., Verkoeijen, P.P.J.L., Heijltjes, A.E.G. et al. Enhancing students' critical thinking skills: is comparing correct and erroneous examples beneficial?. *Instr Sci* 49, 747–777 (2021). [https://doi.org/10.1007/s11251-021-09559-0.](https://doi.org/10.1007/s11251-021-09559-0)

Walsh, C., Quinn, K. N., Wieman, C., & Holmes, N. G. (2019). Quantifying critical thinking: Development and validation of the Physics Lab Inventory of Critical thinking (PLIC). ArXiv preprint arXiv:1901.06961.